№ 121 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 7 **1903** ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 7 № 121

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարւում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յարութիւն, Մաղաթ, Թորոս և Միքայէլ Պետրոսեանները յայտնում են իրանց խորին շնորհակալութիւնը այն պատուելի անձանց՝ մանաւանդ Ղզլար քաղաքի պատուաւոր հասարակութեան, որոնք իրանց յարգանաց հաւատարիմը մատուցին մեր անմոռանալի մայր՝

ԽԱԹՈՒՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մարմինը Շուշի քաղաքից մինչև հայրենի Կոթի գիւղ տեղափոխելը: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դարձեալ Ներսիսեան դպրոց.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պետերբուրգից. Նամակ Արմաւիրից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սերբիական դէպքերի առիթով. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Շաբթէ-շաբաթ.

ԴԱՐՁԵԱԼ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Որքան անախորժ մի բան է տարիներ շարունակ գործ ունենալ այնպիսի անձանց հետ, որոնք ամեն կերպ աշխատում են ոտի տակ տալ դպրոցի կանոնադրութիւնը և նրա տեղ սահմանել պատահականութիւն և կամայականութիւն: Հազիւ դուք կարողանում էք ձեր բողոքներով, ձեր արդար պատճառաբանութիւններով հեռացնել մի որ և է չար դիտաւորութիւն և հաստատել կարգ ու կանոն դպրոցի գործունէութեան մէջ, ահա երևան է գալիս մի նոր ոտնձգութիւն, որին հետևում է երրորդը, չորրորդը, և այդպէս անվերջ:

Մեր ընթերցողները յիշում են այն զզուելի և ստոր խաղերը, որոնք խաղացվեցին հոգաբարձութեան, տեսչի և դպրոցի կանոնադրութեան դէմ: Կային դէպքեր, երբ կարելի էր կարծել, թէ մութ ոյժերը պէտք է ոտնակոխ անեն ամեն մի իրաւունք ու արդարութիւն և դպրոցը գցեն կամայական հոգմերի բմահաճոյքների ձեռքը, բայց վճռական րոպէներում ճշմարտութիւնը կարողանում էր իր ձայնը լսեցնել տալ և յետ կանգնեցնել այնպիսի կարգադրութիւններ, որոնք պէտք է հասցնէին դպրոցը վերջնական անկման:

Վեհափառ Կաթողիկոսը, ցանկանալով պահպանել Ներսիսեան դպրոցի վարչական գործունէութեան մէջ կարգ և անդորրութիւն, յայտնեց վերջին ուսումնական տարվայ սկզբում, որ նա թոյլ է տալիս հոգաբարձութեանը՝ համաձայն դպրոցի կանոնադրութեան՝ վարել դպրոցական գործերը: Վեհափառի այդ յայտարարութիւնը վերջ դրեց թիւրիմացութիւններին, խաղաղութիւնը վերահաստատվեց և դպրոցը կարող եղաւ շարունակել իր գործունէութիւնը կանոնաւոր կերպով մինչև ներկայ արձակուրդները:

Այժմ դպրոցի մէջ նոր հարցեր են սկսում ծագել, որոնք կարող են դարձեալ թիւրիմացութիւնների առիթներ դառնալ: Ինչպէս յայտնի է, դպրոցի կրօնուսոյցները ընտրվում են թեմական առաջնորդի և հոգաբարձութեան փոխադարձ համաձայնութեամբ: Եւ եթէ նրանց մէջ այդ առիթով ծագեն անհամաձայնութիւններ, այն ժամանակ հարցը մնում է չը լուծված և նա ներկայացվում է Կաթողիկոսին: Այդպէս է ասում դպրոցի կանոնադրութիւնը: Սակայն, բոլորովին հակառակ կանոնադրութեան ոգուն, թեմական առաջնորդը, առանց հոգաբարձութեան համաձայնութեան, որոշել է արձակել բոլոր կրօնուսոյցներին, որպէս զի յետոյ նորից նշանակէ նորերին: Հոգաբարձութիւնը իր կողմից վճռում է կրօնուսոյցներին չարձակել և նրանց վերաբերութեամբ նոյնպէս վարվել, ինչպէս և դպրոցի միւս ուսուցիչների հետ, այն է համարել նրանց պաշտօնի մէջ: Թեմական առաջնորդը, որ հրամայած է եղել տեսչին յայտնելու կրօնուսոյցներին նրանց հրաժարման մասին, հարց է յարուցանում այն բանի մասին, թէ տեսուչը պարտաւոր էր թեմակալի պատուէրը ճշդիւ կատարել, թէև դա դէմ լինէր կանոնադրութեան,

Դարձեալ թիւրիմացութիւններ, դարձեալ իրաւասութեան խնդիրներ, դարձեալ կոնդակներ պէտք է գան խախտելու դպրոցի վարչական մարմնի կանոնաւոր կեանքը: Կը ծագեն խնդիրներ հոգաբարձուների և տեսչի լինել—չը լինելու մասին և այլն:

Մօտ վեց ամիս է, ինչ Թիֆլիս է վերադարձել Սուրէնեան արքեպիսկոպոսը: Մենք մի քանի տխուր առիթներ ունէինք, երբ պէտք է խօսէինք Թիֆլիսի թեմի գործերի մասին, բայց նրանք համեմատաբար աննշան էին և շօշափում էին սահմանափակ շահեր, ուստի մենք առանձին ուշադրութիւն չը դարձրինք նրանց վրա: Բայց այժմ ծագել են հարցեր, որոնք վերաբերում են թեմական դպրոցին, որտեղ ուսանում են հարիւրաւոր աշակերտներ: Թեմական առաջնորդը կարող է առաջն առնել թիւրիմացութիւնների և այդ պէտք է նա անէ, չը վերցնելով իր վրա ծանր պատասխանատուութիւն:

Թող կանոնադրութիւնը ղեկավար հանդիսանայ ծագած վէճերի մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

Մայիսի 5-ին

Չը նայած, որ եկեղեցական խորհրդի անդամների ընտրութիւնը մայիսի 4-ին էր, ինձանից անկախ պատճառներով այսքան ուշ եմ գրում:

Անցեալ նամակումս խօսեցի մի թեկնածուի մասին, որ ապարէզ էր իջել և իր թեկնածութեան համար հող էր պատրաստել: Տեսնելով «Մշակ»-ի էջերում իր պատկերը, պարոնը աղտվեց, յետ քաշվեց, դրա կազմակերպված ամբողջ գործը փուլ եկաւ, երկու ամսվայ աշխատութիւնը իզուր անցաւ: Նրա տան մէջ կազմակերպված նիստերին վերջ տրվեց: Ինքն հրաժարվեց թեկնածութիւնից և այլ ևս ոչ ոքին չընդունեց իր տանը:

Այս տարի քուէարկվում էին 9 հոգի. ձայների մեծամասնութեամբ ընտրվեցին Աւ. Քալանթար և բժ. Յարութիւնեանց:

Ինչպէս երևում է, մեր առաջնորդի վրա էլ ազդել է բողոքի ձայնը: Ահա դրա ապացոյցը. մեր նախկին սարկաւագ Մնացականեանը, որ մի և նոյն առաջնորդից ապօրինի կերպով ձեռնադրված էր մեզ համար քահանայ, հեռացվում է այստեղից: Առաջնորդից տեղիս հոգևոր կառավարութիւնը հրաման է ստացել, որ Մնացականեան նշանակված է Խարկովի և Կիևի նահանգներում գտնված զաղթականներին հովվելու: Առաջնորդը ուղղեց իր սխալը, բայց այդ սխալը սրտից շուտով չի ջնջվի:

Այդ հրամանը ստանալուն պէս Մնացականեանը ճանապարհվեց Քիշինև:

Այս անգամ նա Քիշինև տարաւ մի համախօսական, որ ինքն է ման ածել և ստորագրել տուել զանազան խանութներում: Շատերը արհամարհանքով հեռացրին, շատերի մօտ չէր համարձակվում գնալ, գիտենալով դրանց գիտակցական հայեացքը դէպի իր քահանայական գործը:

Իսկ մի 15 մարդ, որ չորս ամիս առաջ ստորագրել էին այն թուղթը, որտեղ յայտնում էին իրանց վրդովմունքը և խնդրում էին քահանայից խզել բոլորովին յարաբերութիւնը իրանց հետ, այսօր դրա համախօսականի վրա են ստորագրել:

Դիտող

ՆԱՄԱԿ ԱՐՄԱՒԻՐԻՑ

Մայիսի 25-ին

Արմենեանը իր խմբով մեզ մօտ էլ տուեց երկու ներկայացում, ամսիս 15 և 21-ին: Առաջին ներկայացումը մեզ վրա թոյլ տպաւորութիւն թողեց: Բեմ էին դրված Բրանդէսի «Հիւրը» և Եակօվլևի «Ադամ ու Եւան»: Սխալված չենք լինի, եթէ ասենք, թէ Արմէնեանի տրամադրութիւնը, գուցէ և միւս դերակատարներ, փչացրել էր այն հանգամանքը, որ դահլիճը կէսից աւել դատարկ էր: Դա մի այնպիսի հանգամանք է, որ կարող է փչացնել ոչ միայն հասարակ մահկանացուի տրամադրութիւնը, այլ նոյն իսկ ամեն մի «երկնայինի», «ի վերուստ ներշնչված» տրամադրութիւն, ոգևորու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԹԷ-ՇԱԲԱԹ

Ամեն անգամ, երբ հայ թերթ եմ առնում ձեռքս՝ կամ երէցփոխների մասին գանգատներ եմ կարդում, կամ այս կամ այն վանահայրի, քահանայի, եպիսկոպոսի գործած զեղծումների երբեմն քստմնելի նկարագիրն եմ տեսնում:

Միթէ ուրիշ շահեր, ուրիշ հարցեր, խնդիրներ գոյութիւն չունեն մեզանում, մտածում եմ, միթէ եկեղեցու, կրօնի, վարդապետի ազդեցութիւնը այնքան խորն է մեր հասարակական կեանքում, որ երբ թղթակիցը գրիչը ձեռք է առնում, հրապարակ դուրս գալիս՝ միմիայն և միմիայն եկեղեցու, երէցփոխի, վարդապետի, քահանայի մասին գրելու համար...

Այս բոլորը ես համարում էի աւանդական մի թիւրիմացութիւն, մի սխալ, որի գաղտնիքն էջմիածնումն էր—ահա թէ ինչու ես ուղևորվեցի դէպի էջմիածին: Բարեբաղդաբար այդտեղ էր իմ լաւ բարեկամ հայր Բառնաբասը. նա յօժարութեամբ յանձն առաւ իմ չիչերօնէն լինելու և, ընկած առաջս, մի խուցից միւսն է առաջնորդում ինձ, մէկ վարդապետից միւս եպիսկոպոսին էր տանում և բոլորի համար էլ ասում սկանչիս.

—Այժմ մենք գնալու ենք այս ինչ վարդապետի մօտ. խեղճին, հեռատեսին մէկն է. խնդրեմ զգոյշ խօսեցէք անոր հետ, որպէս զի ինձ վնաս մը չը գայ:

Եւ ահա մի օրվայ մէջ 12-ից աւելի խելօք, հեռատես, ուժեղ, ուսումնական, բարի, անշահասէր միաբանների այցելելով, ես եկայ այն եզրակացութեանը, որ էջմիածնի բառաբանը, գոնէ այն, որ գործ էր ածում հայր Բառնաբաս, մի տարօրինակ բառարան էր, ուր ամեն ինչ շփոթված էր, ամեն ինչ գլուխն ի վայր:

Բայց մի առ մի պատմեմ իմ ինտերվիւներս,—դուք ինքներդ դատեցէք:

Մ ի ա բ ա ն № 1. (հին տիպ):

(Ես չը կարողացայ իմ կարճ ծանօթութեանս ժամանակ տարբերել և յիշել, թէ որն էր դրանցից եպիսկոպոսը, որը վարդապետ):

—Ի՞նչ նորութիւն կայ, հայր սուրբ, էջմիածնում:

—Նորութիւն... ինչ նորութիւն պիտի լինի—անցեալներում հանգեաւ ի Տէր աղնիւ, եռանդուն, մաքուր Յովհաննէս վարդապետը... Շատ ցաւեցինք, դուք նրա հետ ծանօթ չէիք. ափսոս. քսան տարին մի անգամ այդպիսի մարդ չէ ծնվում. էհ, որդի, բոլորս էլ մահկանացու ենք, պիտի մեռանինք, բայց... որտեղից կը գայ հրամանքդ:

—Երկաթուղու կայարանից, հայր-սուրբ:

—Ա՜յ, անիծվի այդ երկաթուղին, անիծվի... դա եկաւ մեր բերնի թիքէն կտրելու... մեր գրպանները դատարկելու...

—?!

—Առաջ, քանի երկաթուղի չը կար, Երևանից, Գեօքչից լաւ լաւ իշխան ձկներ էր, որ կը բերէին. մէկը՝ կոխս չափ, գրվանքէն՝ 6—10 կոպէկ. իսկ հիմա երեսուն կոպէկով անջախ ենք ձեռք բերում և էն էլ ինչ ձուկ. կասես խլէզ ըլին, խըլէզ... իսկ միրգը, դութմէն, գինին, միսը. հիմի դրանց համը ով ա կարում տեսնի. կրակի գին ա, կրակի գին... էտ հօ ըտէնց. միւս կողմից էլ, քանի որ էդ երկաթուղին եկել է, էլ օր ու դադար չունենք գընացող եկողների ձեռքից. ինչքան կորած, մոլորած ծանօթ, ազգական, բարեկամ ունէի—բոլորն էլ ինձ միտներն են գցել...

Ես գլխարկս վերցրի և դուրս եկայ:

Մ ի ա բ ա ն № 2. (դիպլօմատ):

—Հայր սուրբ, ճիշդ է այն բոլորը, ինչ որ գրված է «Մշակում» Զարեքի վանքի վանահայր Վահան վարդապետ Գէորգեանի մասին:

—Ով գիտէ, կարող է և ճիշդ, կարող է և սուտ լինել. ընդհանրապէս լրագիրների գրուածներին հաւատ մի ընծայէք. այդ մասին Գանձակի հոգևոր կառավարութիւնը քննութիւն է կատարում. մենք կը սպասենք դրա արդիւնքին. Գէորգ վարդապետը ինկատպէս վատ մարդ չէ, բայց նրան պաշտպանել էլ չէ կարելի. բայց լրագիրը իզուր է մեր մօքերը չփոթեցնում,—թէև այստեղ լրագիր շատ քիչ են կարդում, բայց, այնու ամենայնիւ, պէտք է սպասել. կալուածք կառավարելը հեշտ բան չէ. մենք պէտք է շնորհակալ լինենք, որ մի վարդապետ առանց ռոճիկի, առանց վարձատրութեան համաձայնում է գնալ հեռաւոր վանք և շահագործում է նրա կալուածքները... այսպէս թէ այնպէս մենք կը սպասենք գործի վախճանին—դա ճշմարիտ և միակ օրինական ճանապարհն է:

Մ ի ա բ ա ն № 3 (յառաջդէմ):

—Միթէ ճիշդ են, սրբազան, այն զեղծումները, որոնց մասին այնքան խօսում և գրում են:

—Ի հարկէ, ճիշդ են... դեռ հարիւրերորդի մասին դուք գիտէք. իսկ թէ իրօք ինչեր են կատարվում թեմերում, չնորհիւ տգէտ, փառասէր, կաշառակեր, անընդունակ առաջնորդների—դուք դրանց մասին գաղափար անգամ չունէք. ո՞ւր են մարդիկ, անկեղծ, ազնիւ եկեղեցականներ, ո՞ւր են... այ իմ ժամանակ, երբ ես առաջնորդ էի... այն ժամանակ ուրիշ բան էր. ամեն ինչ կարգի, կանոնի, օրէնքի տակ էր դրված. իսկ այժմ. ոչ ուսումնականին հաւատացէք, ոչ տգէտին. բոլորն էլ սուտ են ասում, կեղծում են, իսկ նրանց՝ երես են տալիս, առաջ են քաշում, հազար ու մի պաշտօններ են տալիս. ո՞ւմը—այդ ուսումնական փառասէրներին, իսկ ինձ նմաններին մոռացութեան են տուել... ոչ մեծ կայ, ոչ փոքր. ոչ արժանաւորն է իմացվում, ոչ անարժանը...

Մ ի ա բ ա ն № 4. (ուսումնական):

—Հայր սուրբ, ինչ մխիթարական բան կայ ձեզանում:

—Այժմ, փառք Աստուծոյ, կարծէք գործերը օրինաւոր ընթացք ստանալու վրա են. ճիշդ է, նշաններ դեռ ևս փոքրիկ են, սակայն յուսա-

թիւն, երբ արտիստը մինչև վարագոյրը բարձրացնելը անձկութեամբ համարում է. մէկ... երկու... երեք հանդիսական... յիշում է կասսայի դատարկութիւնը, ծախսերի մեծ քանակը, իսկ այնտեղ՝ բանաստեղծական մտապատկեր—հիւրանոցում հիւրանոցատիրոջ թըթված դէմքը խոշոր գումարի հաշւեթուղթը ձեռքին...

Բացի այդ՝ մեր ակմբանոցի աւագները այդ համակրելի, աշխատասէր. տաղանդաւոր դերասանի վերաբերմամբ թոյլ էին տուել իրանց մի ոչ այնքան գեղեցիկ վարմունք։ Ներկայացումից մի երկու ժամ առաջ ակմբանոցի աւագներից մէկը հրամայում է վերցնել բեմից բոլոր բեմական կահ-կարասիքը և դահլիճի առաջին կարգի բազկաթոռները։

Իսկ և իսկ Ջերքէզի երկիր։ Գոնէ առաջուց, նախօրօք յայտնէին։ Այստեղից այնտեղից մի կերպ հաւաքեցին մանր մունր բաները, կահաւորեցին բեմը։

Գալով երկրորդ ներկայացման («Պուարիէի փեսան»), պէտք է ասել, որ խումբը ամբողջ կազմով մեզ, բոլոր հանդիսականներիս, գեղարուեստական մեծ հաճոյք պատճառեց։ Շատ սակաւ է պատահել մեզ տեսնել հայկական բեմի վրա այդքան նրբութիւն և ճաշակ խաղի մէջ, սէր դէպի ստանձնած դերը, բարեխիղճ աշխատանք, կլոր և սահուն անսամբլ։ Ամենքը իրանց դերերի մէջ էին, ներդաշնակ ու շաղկապված միմեանց հետ։ Թէ պ. և թէ տ. Արմենեանները իրանց հրաշալի խաղով ու կոկված շարժուածքներով, թէ Ռշտունին ու Միրզոյեանը իրանց կենդանի, հիւթալից հումօրով մեզ սքանչացրին։ Չափազանցութիւն չի լինի մեր ասածը, եթէ պնդենք, որ պ. Արմենեանը իր խմբով, եթէ շարունակեն նոյն բարեխղճութեամբ ու տոկունութեամբ աշխատել, կատարելագործվել, ոչ այնքան հեռու ապագայում նրանք կարող են զարդ կազմել ոչ թէ միայն հայկական բեմի վրա, այլ կարող են նոյն իսկ պատիւ բերել աւելի առաջաւոր մի ազգի բեմին։ Այդ խմբի մէջ նկատվում է շկօլա, դիսցիպլինա, մի հմուտ ձեռքի ներկայութիւն, որ ղեկավարում է, կատարելագործում է խումբը իր ամբողջութեամբ վերցրած։ Եւ այդ ձեռքը անկասկած պատկանում է պ. Արմենեանին, որ արժանի է հասարակութեան կողմից ամենայն խրախուսանքի։ Նրան ապագայ է սպասում։ Եւ այդ ապագայի գրաւականը, ի միջի այլոց, նրա հազուագիւտ համեստութիւնն է, նրա անկեղծ սէրը դէպի հայրենական բեմը, նրա անդուլ աշխատասիրութիւնը։

Ղարիպեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկաթուղային բժիշկների առաջիկայ համաժողովը, մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, որոշված է գումարել Թիֆլիսում, որպէս զի բժիշկներին հնարաւորութիւն տրվի ծանօթանալու կովկասեան կուրօրտների և լեռնային սանատօրիաներ հիմնելու պայմանների հետ։

—

«Кавк. Сельск. Хоз.» շաբաթաթերթը հաղորդում է, թէ Մուղանի անապատում, Պետրօպավլովսկ, Նովօ-Նիկօլայեվսկ, Մին-Բաշլի և Սաաթլիի գիւղերի դաշտերում երևացել են ահագին քանակութեամբ դաշտային մկներ, որոնք խմբովին անցել են Կուր և Արաքս գետերից ու ցրվել շրջակայ տեղերը։ Ազգաբնակութիւնը, կամենալով ազատել այս տարվայ հացահատիկները հունձը մկների արշաւանքից, շտապում է հնձել չը հասունացած արտերը։

—

Պարիզի հանրածանօթ «Figaro» լրագիրը սովորութիւն ունի Five oclocn-ներ (5 ժամին թէյի հրաւէր) սարքել իր բաժանորդների և առհասարակ իր համակրողների համար։ Այս հրաւէրներին ներկայ են լինում միշտ Պարիզի ամենաընտիր հասարակութիւնը, օտար բարձրաստիճան հիւրեր, դեսպանական մարմինը և այլն։ Այս հաւաքումները նշանաւոր են նրանով, որ առիթ է տրվում Պարիզի հասարակութեան՝ ծանօթանալ այնտեղ որ և է նոր երաժշտի, երգչի կամ երգչուհու, մի խօսքով մի նոր տաղանդի հետ։ Յունիսի 8-ին (ն. տ.) կայացած այսպիսի մի five o'clock-ի նուագահանդէսին մասնակցել է նաև մի հայ երաժիշտ, պօլսեցի պ. Տիրան Ալէքսանեան, որի մասին ահա ինչ է գրում «Figaro»-ի խմբագրութիւնը. «Հանդէսը բացեց մի երիտասարդ հայ ջութակահար (violoncelliste) պ. Տիրան Ալէքսանեան։ Այս ձմեռ Պարիզի մի քանի սալօններում արդէն ծափահարել են պ. Ալէքսանեանին։ Բայց արուեստագէտը՝ սիրողների այս նեղ շրջանից դուրս քիչ էր յայտնի, իսկ նրա արժանաւորութիւնը աւելի մեծ հռչակի է արժանի։ Նա՝ անսահման հմայքով ածեց Բօքքէրինիի la-յով սօնատի ադաջիօն և ալլեգրօն և գեղեցիկ բացատրեց այն ժպտող մելամաղձութիւնը և քնքոյշ բուն «իտալական» յուզումը, որ ստացվում է այս երաժշտական կտորից։ Հասարակութիւնը եռանդով ծափահարեց պ. Ալէքսանեանին»։

—

«Новое Время» լրագրին հեռագրում են Օդեսայից. «Երէկ, Դերիբասօվսկայա փողոցում, անցորդների ահագին բազմութեան աչքի առաջ կատարված՝ ամերիկական քաղաքացի Զթչեանի սպանութեան պատճառը եղել է վրէժխնդրութիւնը։ Սպանվածը նուիրատւութիւններ էր հաւաքում իր հաւատակից հայերի շրջանում Թիւրքիայում վնասված հայերի օգտին և հաւաքած նուիրատւութիւնները վատնում էր։ Սպանողները չորս հոգի էին. նրանք հասցրին Զթչեանին 11 մահացու վէրքեր։ Երեքը սպանողներից ձերբակալված են, իսկ չորրորդը կարողացաւ փախչել։ Սպանութիւնը քաղաքում մեծ վրդովմունք պատճառեց»։

—

Ռուս լրագիրները հաղորդում են, որ Պետերբուրգի զինուորական ուսումնարաններում սովորող բոլոր բօլգարացի օֆիցէրները հրամայված են անյապաղ ուղևորվել հայրենիք և միանալ իրանց զօրաբաժիններին։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան վերաբերեալ հարցերը քննելու համար Պետերբուրգում կազմված մասնաժողովը դիմեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրին՝ միջնորդելով տալ չորդասարանեան մասնաւոր ուսումնարաններին այն իրաւունքները և արտօնութիւնները, որ ունեն պետական չորադասարանեան ուսումնարանները։

—

Շաբաթ, յունիսի 7-ին, Թիֆլիսի Հակաալկոհօլական ընկերութեան Հաւլաբարի բաժանմունքի թատրոնում տեղի կունենայ հանրամատչելի 23-րորդ ներկայացումը, որի ժամանակ թատերասէրները, տիկին Զաբէլի և Ամօ Խարազեանի մասնակցութեամբ, կը խաղան «Ասլան-Բալասի» դրաման և «Սիրահարը սեղանի տակ» վօդեվիլը։ Ներկայացումը կը սկսվի երեկոյեան $8\frac{1}{2}$ ժամին։

—

Մսավաճառութեան Թիֆլիսի քաղաքային խանութները կառավարող մասնաժողովը իր վերջին նիստում, որ տեղի ունեցաւ յունիսի 4-ին, վճռեց բանալ Վերայի բաժանմունքը յուլիս ամսի 15-ից։ Մասնաժողովը մշակել է առանձին պայմանագրեր կապալառուների համար, որոնցով նրանք պարտաւորվում են տարեկան մօտ 6000 գլուխ տաւար մատակարարել խանութների համար, իսկ եթէ այդ քանակութիւնից աւելի մսացուի կարևորութիւն զգացվի, մասնաժողովը որոշեց աւելորդը գնել անմիջապէս անասնավաճառներից առանձին խմբերով։

—

Թիֆլիսի արական գիմնազիայում այս տարի իրանց ուսման ընթացքն աւարտեցին 28 հոգի, որոնցից 18-ը հայեր են։ Այս վերջիններից ոսկեայ մեդալ ստացան Գէորգեան Գէորգ և Մնացականեան Գասպար, իսկ արծաթեայ մեդալներ՝ Աղաբաբեան Գարեգին, Դէմուրեան Բարսեղ և Սահաթչեանց Արշաւիր։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Հանգուցեալ Առաքել Ծատուրեանի մարմինը նրա եղբայրն ու եղբօր որդիները տարան նրա հայրենիք Քարահունջ գիւղը, Զանգեզուրի գաւառում, անյարմար համարելով թաղել նրան Արգաքեանդում, ինչպէս ցանկութիւն էր յայտնել իր նամակներում հանգուցեալը։ Կտակով Ծատուրեանը 115 հազար րուբլի նուիրել է իր մօտ ազգականներին և բարեկամներին, իր հայրենի գիւղացիներին և բարեգործական նպատակներով և 7200 ր. Սանասարեան դպրոցին։ Բացի կտակից թողել է 17 նամակ ծրարների մէջ փակած և պօստային մարկաներ կպցրած. դրանց մէջ կան հետևեալ անձինքներին ուղղած նամակներ. 1) Վեհափառ Կաթողիկոսին, 2) Կարապետ Եզեանին՝ Պետերբուրգ, 3) Խ. Ս. Անտօնօվին՝ Բագու, 4) Բժիշկ Արամեանին՝ Սալեան, 5) Կ. Բէյտերին՝ Թիֆլիս, 6) Եղբայր Ժամհարեաններին՝ Մօսկվա, 7) Մանթաշեանին Ա.՝ Լօնդօն»։

—

ԳՈՐԻՍԻՑ (Զանգեզուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Յունիսի մէկին այստեղ սարսափելի կարկուտ եկաւ ընկոյզի մեծութեամբ։ Նա բոլորովին փչացրեց մօտ 700 դեսեատին տարածութիւն, որից 300 դեսեատին արտ էր, 100 դեսեատին խոտատեղեր և 300 դեսեատին պարտէզներ։ Կարկուտից առուակների ջուրը շատանալով, խեղդեց մօտ 50 հատ անասուններ։ Այս սարսափելի ժամին ամպերի որոտմունքը, կարկուտի վշշոցը, անասունների բառաչոցը և գիւղացիների լացն ու կոծը մի ահարկու տեսարան էին կազմում»։

—

ՔԵԱԹՈՒԿ գիւղից (Շուշու գաւառ) մեզ գրում են. «Մայիսի 26-ին խիստ կարկուտ եկաւ, որը ոչնչացրեց թթենու և խնձորենու այգիներն ու բոլոր ցանքերը. Քեաթուկի բնակիչները, բացի դրանից, ցանում են մեծ մասամբ և պղպեղ. կարկուտը դա էլ տարաւ, այնպէս որ ժողովուրդը մի ուրիշ արդիւնք չունենալով, մնացել է ձեռները ծոցում, սգի մէջ»։

—

ԱԼԻՂՋԱ գիւղից (Սուրմալուի գաւառ) մեզ գրում են. «Մայիսի 27-ին այստեղ կարկուտ եկաւ և տևեց մէկ ժամ։ Կարկուտը փչացրեց հացաբոյսերը, բամբակը և այգիները։ Մարդիկ յուսահատութեան մէջ են»։

—

ԴԱՇԲՈՒԼԱՂ գիւղից (Նուխու գաւառ) մեզ գրում են. «Յունիսի 1-ին սկսվեց յորդառատ կարկուտ և անընդհատ 25 րօպէ շարունակվեց. սրտաճմլիկ էր տեսարանը։ Կարծես թէ մի գիշերվայ ձիւն լինէր եկած և սար ու ձոր սպիտակած։ Կարկուտը, բացի արտերից, վնասեց խաղողի այգիներին և պտղատու ծառերին»։

—

ԴՍԵՂ գիւղից (Լօռու գաւառ) մեզ գրում են. «Մայիսի 27-ին Դսեղ գիւղը իր բոլոր այգիներով ցորենի արտերով և պտղատու ծառերով կարկուտի զոհ դարձաւ։ Ժողովուրդը մատնվեց անսովոր խեղճութեան։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

VI

Միլանը փոքրահասակ էր, երբ նրան թագաւոր ընտրեցին, ուստի մինչև չափահաս դառնալը երկիրը կառավարելու համար հիմնվեց մի խնամակալութիւն, որի ղեկն իր ձեռքն առաւ ազատամիտ կուսակցութեան պարագլուխ Րիստիչը։

Նա ամեն ջանք գործ դրեց, որպէս զի Սերբիայի կազմը փոփոխէ եւրօպական ձևով *)։ Սենատը դարձրեց պետական խորհուրդ՝ 11—15 անդամներից բաղկացած։ Սկուպշչինան վերա-

*) Տես Ш. Семьобосъ: „Политическая исторія современной Европы“ ч. II. եր. 605.

տու. ուսում առած, կրթված հոգևորականների թիւը օր աւուր ստուարանում է, ուժեղանում և նկատելի է մի ինչ որ պայքար հների և նորերի մէջ. առաջինները զգալով մեր ուսումնականներիս և գիտնականներիս գերազանցութիւնը, մի կողմ են քաշվել և ակամայ հրապարակը թողել են մեզ—թէև առիթ եկած ժամանակ մեր միտը ուտում են. բայց դա պատմութեան և քաղաքակրթութեան սովորական ընթացքն է, «երևել արեգական կորնչին աստեղք»... Բօկլը իր քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ ապացուցանում է, որ էվօլիւցիան...

Միաբան № 5. (կարիերիստ)։

—Հայր-սուրբ, ինչ էք անում դուք այստեղ։

—Ի՞նչ. մեռելութեան և անգործութեան եմ դատապարտված. ասացէք խնդրեմ, ինչ կարող է անել մի վարդապետ. ոչինչ. բայց տուէք նրան եպիսկոպոսութեան աստիճան, ուղարկէք նրան մի թեմ և նա հրաշքներ կը գործէ. աստիճանն ու դիրքն է հոգևորականին բարձրացնողը, նրան և զգողը. ինքներդ ասացէք, ես ունեմ լաւ, վայելուչ արտաքին, ունեմ հրաշալի ձայն—բասսօ, ունեմ քարոզչական ընդունակութիւն, սիրում եմ հասարակութիւն, լաւ շրջան, սիրահար եմ շքման և այլն, և ինձ բերել շինել են մի կանցելիարիստ. կեր, խմի, քնի, գնա տեսան, արի տուն, էլի կեր, խմի, քնի, և այդ այն ժամանակ, երբ ժողովուրդը «կրթված հովիւ» է կոչում... Այսինքն ես արդէն մի տարի առաջ եպիսկոպոս կը ձեռնադրվէի, բայց... Թուաքալեան շատ անժամանակ մեռաւ, և բաւական չէ, որ նա ինքը դրանից ոչինչ չը շահեցաւ, մեր գործն էլ փչացրեց... յետաձգվեց անորոշ ժամանակով... ախ կեանք, կեանք, քաղաք, ժողովուրդ, շփում...

Միաբան № 6. (հիւանդամիտ, բայց փորն ուռած։

—Հայր-սուրբ, պարապում էք գրականութեամբ։

—Սիրելիս, ես մի հիւանդ մարդ եմ, ունեմ ոսկրացաւ, «պարօկ սերցի», մելարէա, տրախմա, բռօնխէտ—իսկ հարկաւոր է բժշկվել, կազդուրվել, գնալ ջրերը—բայց փող տուողը ո՞վ ա. բերնիս նայողն ո՞վ... Սինօդին եմ ասում, ասում են թող Կաթողիկոսը տայ, Կաթողիկոսին եմ դիմում՝ սինօդին ա գցում... դեռ հլա ամաչում էլ չեն ասում են՝ որ առողջ հոգին առողջ մարմնի մէջ կապրի. դէ տուէք է. փող տուէք գնամ առողջանամ, գամ տեսէք ընչեր եմ անում. քանի աստուածաբան ջիբս կը դնեմ, հում հում կուտեմ... համա որ չեն տալիս, ես ինչ անեմ...

Միաբան № 7 (սանդվինիկ, զուտ հայ լուսաւորչական)։

Սա հարց առաջարկելու ժամանակ չը տուեց ինձ։

—Որտեղից եկաք,—Ալէքսանդրօպօլով. չը պատահեցիք էն բարօն Ռօսլին, Սարատովի լատին եպիսկոպոսին։

—Ո՛չ, հայր սուրբ, չը պատահեցի։

Խեղճ Լուսաւորիչ. խեղճ Սահակ, Մեսրոպ, խեղճ հայ ժողովուրդ. կարող էին մեր Լուսաւորիչը, Սահակը, Մեսրոպը երևակայել, որ իրանց հայ ժողովրդին, որին նրանք հազար ու մի տանջանքով եկեղեցի տուեցին, լեզու, գիր, դպրութիւն, գիրք տուեցին Աւետարանի պարզ մտքերը հասկանալու համար—այսօր տասնեւթ, տասնեօթ դար անցնելուց յետոյ... «Սիրեցէք զմիմեանս» հասկացնելու համար հարկաւոր կը լինի նրա, հայ ժողովրդի հետ բաբելօնեան աշտարակաշինութեան լեզուով խօսել... Կարդացէք. գրված է, որ եպիսկոպոսը մտաւ եկեղեցի, առաջ ժողովրդի հետ խօսեց լեհերէն, այդ լեհերէնը թարգմանեցին ֆրանսերէն, ֆրանսերէնից թարգմանեցին հայերէն, պատարագը լատիներէն էր, որի ժամանակ հայերէն երգում էր Տէր-Ենօքեանի երգեցիկ խումբը... եղբայր մենք մի լեզուով էն էլ իրանց պապերի հայերէնով չենք կարողանում հայ ժողովրդին բան հասկացնել—ախար խեղճ ղարսեցին, ալէքսանդրօպօլցին չորս լեզուով ինչպէս հասկանայ կաթօլիկ, լատին, լեհ եպիսկոպոսի քարոզը. չէ ասացէք ինձ ինչպէս հասկանայ, ինչու. գլխներից մի հայ եպիսկոպոսը կորվել էր... էհ մախլաս... ես կուզէի ամեն տեսակ տանջանքի ենթարկվել—միայն այդ տեսակ կրօնական-լեզուագիտական տանջանքից ազատ լինել... խեղճ հայ ժողովուրդ, խեղճ Լուսաւորիչ, խեղճ Սահակ, Մեսրոպ...

Միաբան № 8. (պահպանողական)։

—Հայր սուրբ, ուխտատեղում ժողովուրդ շատ կար։

—Հիմիկվայ ժողովուրդը ուխտատեղում ինչ գործ ունի. չը գիտէք, որ նա այժմ լուսաւորվել է. նրան տար թատրօն, կլուբ, ցիրկ. իսկ եկեղեցին, նրա աւանդական սրբութիւնները, նրա նուիրական քարերը, նրա դարեւոր իրաւունքները, կանօնները, դրանք ժողովրդեան համար ոչինչ բաներ են դարձել. ով, ասէք, ով է կարդում այժմ Սուրբ Գիրք, Սաղմոս, Վարք-Սրբոց, Նարեկացի. ով. միայն ինձ նման խաւարամիտները. այժմ նրան տուր մօդնի բաներ, տուր լրագիր, գիրք, ռոմանաւոր, գիտնական ցնդաբանութիւններ... իսկ գլխաւորը՝ լոյսը, հոգին, բարոյականութիւնը, աստուածպաշտութիւնը մոռացված են. ոչ մի լոյս, ոչ մի սփոփանք, ոչ դրամ, ոչ աջհամբոյր, ոչ մոմ, ոչ պատարագ. դրանք այլ ես չը կան... Սուրբ եկեղեցին այժմ նահատակվում է. ահա ձեզ առաջադիմութիւն... հայ ազգը...

Միաբան № 9, 10, 11, և 12—վերև բերածներիս քիմիական խառնուրդներն էին. ուստի և ես բաւականանում եմ այս 8 համար միաբաններով...

Չէք հաւատում, ընթերցող. գնացէք անձամբ Էջմիածին, տեսէք, ծանօթացէք դրանց հետ—երդվում եմ, որ հետաքրքրական մարդիկ են մեր միաբանները, թէև նրանք ոչ խելօք են, ոչ հեռատես, ոչ ուժեղ, ոչ ուսումնական, ոչ բարի, ոչ անշահասէր—այլ միաբաններ են № 1, 2, 3, 4 և այլն և այլն...

Սարօ-Կէտ

ծեց ազգային ժողովի բառիս բուն նշանակութեամբ։ Սերբ ազգաբնակութեան իւրաքանչիւր 10,000 հոգին իրաւունք ունէր մի պատգամաւոր ուղարկել՝ այդ ժողովին մասնակցելու։ Ձայն տալու իրաւունք ունէր ամեն մի հարկատու սերբ։ Այդպիսով սկուպշչինան դարձաւ բուն ժողովրդի ներկայացուցիչների ժողով։ Ազնուական դասակարգը չատ չնչին տեղ ունէր այդտեղ։

Այդպիսի բարենորոգումները միանգամից կանգնեցրին փոքրիկ Սերբիային բոլորովին նոր ճանապարհի վրա, բաց արին նրա առաջ քաղաքական մի նոր կեանք։ Կամաց-կամաց կազմակերպվեցին պահպանողական, առաջադիմական, ազատամիտ և արմատական կուսակցութիւններ։ Ի հարկէ, տարբեր ծրագիրներ ու ձգտումներ ունէին այդ կուսակցութիւնները, բայց այդ բոլորի մէջ նկատվում էր երկու գլխաւոր հոսանք։ Առաջին հոսանքին պատկանում էին զուտ ժողովրդական չահերին կողմնակիցները, որոնք պահանջում էին հարկերի թեթեւութիւն, պետական ծախսերի սահմանափակումն և համայնքների ներքին ազատութիւն։ Իսկ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ նրանք այն կարծիքն ունէին, թէ կարիք չը կայ միանալու ուղղակի Ռուսաստանի հետ, թէ անհրաժեշտ է ընդհակառակը մեծացնել, ամրապնդել Սերբիայի ինքնուրոյնութիւնը ու հզօրութիւնը, կամաց-կամաց միացնելով նաև միւս օլաւոն ազգերին։ Ահա դրանք էին առհասարակ բոլոր ազատամիտ կուսակցութիւնների ձգտումները։

Դրա հակառակ պահպանողականները ձգտում էին՝ պաշտպանել զուտ պետական չահերը, ուժեղացնել միատութեան սկզբունքը, զօրեղացնել կենտրօնական իշխանութիւնը ընդդէմ սկուպշչինայի, լայնացնել աստիճանաւորների իրաւասութիւնը ընդդէմ համայնքների, մեծացնել զօրքը, աւելացնել հարկերը և բարեկամական յարաբերութիւն հաստատել Աւստրիայի հետ։

Տարիներն անցնում էին միմեանց յետեւից, բայց այդ հակադիր հոսանքները չէին դադարում գործելուց, չէին ընդհատում մրցումը։ Իսկ այդ մրցումը մերթ պալատական յեղափոխութիւն էր առաջացնում, մերթ ներքին երկպառակութիւն, մերթ մի կուսակցութեանն էր գերակշիռ դեր տալիս, մերթ միւսին։ Ահա այդպիսի ելեէջներով յիշեալ կուսակցութիւնները պահպանեցին իրանց գոյութիւնը մինչև այժմ։ Վերջին դէպքերն էլ նրանց ազդեցութեան են պարտական։

Բացի այդ բոլորից Սերբիայում կամաց կամաց կազմակերպվում էր մի այլ կուսակցութիւն—ընկերավարականներ։ Բելգիացի յայտնի սօցիօլօգ Էմիլ Լաւելէի ասելով «Օմլադինա» կոչվող ընկերութիւնն էր, որ ծնունդ տուեց այդ նոր կուսակցութեանը *)։ Բայց նա արագ զարգանալ չէր կարող, որովհետև Սերբիան գլխաւորապէս հողագործ երկիր էր, որովհետև այդտեղ կապիտալիզմը դեռ հաստատուն արմատներ չէր գցել։ Այժմ էլ ընկերավարական կուսակցութիւնը, թէև առաջվայ համեմատութեամբ բաւական ուժեղացել է, թէև ունի սեփական թերթեր, բայց և այնպէս գրեթէ ոչ մի ազդեցիկ դեր չէ խաղում պետական գործերում։

Ն. Թ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Journal de St. Petersbourg» լրագրում Սերբիայում կատարված պետական յեղափոխութեան առիթով տպված է հետևեալը. «Ողբերգական անցքերը Բելգրադում, որոնց մասին տեղեկացրեց մեզ հեռագիրը, խորը տպաւորութիւն գործեցին Ռուսաստանում, ուր մեծ հետաքրքրութեամբ են վերաբերվում սերբիական ժողովրդի վիճակին։ Իւրաքանչիւր արիւնհեղութիւն ուրիշ զգացմունք չէ կարող զարթեցնել ռուս ժողովրդի մէջ, բացի ցաւակցութեան զգացմունքից, որը ներկայ դէպքում աւելի եւ մեծանում է այն պատճառով, որ բռնի մահվան զոհերը յայտնվում են բարեկամ պետութեան Թագաւորը և Թագուհին։ Օբրէնօվիչների դինաստիան, որը այնպէս սերտ կապված է սերբիական ժողովրդի պատմութեան հետ, հանգաւ։ Ռուսաստանում ցանկութիւններ են յայտնվում, որ Սերբիան, դուրս գալով այդ լուրջ ճգնաժամից, կարողանայ խաղաղ կերպով շարունակել իր ազգային զարգացումը այն ճանապարհով, որ ցոյց կը տան սերբիական ժողովրդին նրա հայրենասիրութիւնը և իր բարձր չահերի հասկացողութիւնը»։

—Արտասահմանեան լրագիրներում հետևեալ մանրամասնութիւններն են տպված Բելգրադում տեղի ունեցած անցքերի մասին։ «National Zeitung» լրագրում ասված է, ի միջի այլոց, որ դեռ աղէտից մի քանի ամիս առաջ այդ լրագրի թղթակիցը հաղորդում էր Թագաւորի և զօրքի միջև աճող սառնութեան մասին։ Մինչդեռ յայտնի էր, որ սպանված մինիստր-նախագահ Ցինցար-Մարկովիչ պէտք է զօրքի միջոցով անցկացնէր Նիկօդիմ Լունէվիցի թագաժառանգութեան թեկնածութիւնը։ Աղէտի սկիզբը դրեց Դրագա թագուհու ձգտումը՝ իր եղբօրը դարձնել Սերբիայի գահի ժառանգ։ Երբ Ալէքսանդր Թագաւորը հէնց նոր պսակվեց Դրագա Մաշինայի հետ, ժողովուրդը հակակրութեամբ չէր վերաբերվում նրան։ Ընդհակառակը, նրան համակրում էին, որպէս իսկական սերբուհու։ Յետոյ միայն սկսեցին ատել նրան, գլխաւորապէս նրա բազմաթիւ ընտանիքի պատճառով, որը իրան չատ գոռոզ էր պահում։ Արքայական զոյգը վերջ ի վերջոյ կատարելապէս միայնակ մնաց։ Մարտի 25-ի պետական յեղափոխութիւնը և ապա Նիկօդիմ Լունէվիցի Սերբիա վերադառնալը արագացրին աղէտը։ Զօրքը, որի մէջ իբր թէ Կարագէօրգիեվիչի գործակալները վաղուց արդէն ագիտացիա էին անում, բարոյական յենակէտ գտաւ արմատականների ամենազօրեղ և ժողովրդականութիւն ունեցող կուսակցութեան մէջ, որի հետ Ալէքսանդր Թագաւորը այնպիսի անզգուշութեամբ կապերը կտրեց։ Շատ կարելի է, որ դաւադիրները չէին ուզում սպանել արքայական ընտանիքը։ Շատ կարելի է, որ եթէ Թագաւորը ստորագրէր գահից հրաժարվելու թուղթը, նա կենդանի կը մնար. Թէպէտ և միւս կողմից կասկած չը կար, որ պալատը ներս խուժած օֆիցերները պատրաստ էին ամենածայրայեղ միջոցներին դիմելու։ Բելգրադի ազգաբնակութիւնը անտարբեր վերաբերվեց սպանութեանը։ Դա բացատրվում է նախ նրանով, որ զինուորական պրօնունցիամենտօն միշտ երկիւղի զգացմունք է առաջացնում խաղաղ բնակիչների մէջ, և երկրորդ՝ նրանով, որ Ալէքսանդր Թագաւորը վերջին տարիներս ոչ միայն կորցրեց անձնական բարեկամներ, այլ և կորցրեց ամեն ժողովրդականութիւն ժողովրդի մէջ։ Արքայական զոյգի սպանութիւնը տեղի ունեցաւ հետևեալ հանգամանքներում։ Թագաւորը, Թագուհին, նրա քոյրերը և Պետրօվիչ ու Նաումօվիչ ադիւտանտները նստած էին սեղանատանը ընթրիքի մինչև գիշերվայ 12½ ժամը և ապա գնացին իրանց ննջարանները։ Դաւադիրները ներս խուժեցին պալատը մէկ ժամից յետոյ, այսինքն գիշերվայ 1½ ժամին։ Սպանութեան օրը նրանք բոլորը հաւաքվեցին այգիներից մէկում։ Այնտեղ կայացաւ նրանց վերջին խորհրդակցութիւնը։ Գիշերվայ 1½ ժամին օֆիցերները ուղղեցին իրանց քայլերը դէպի կոնակ։ Նաումօվիչ բացեց նրանց առաջ դռները դէպի Թագաւորի սենեակները։ Ննջարանի առաջ նա կանգ առաւ և պահանջեց Թագաւորից, որ իրանց ներս թողնէ։ Թագաւորը մերժեց։ Այն ժամանակ դուռը կոտրեցին սրերով և դաւադիրները ներս մտան Թագաւորի մօտ։ Նրանք պահանջեցին նրանից, որ նա ստորագրէ այն թուղթը, որի մէջ պարտաւորվում է բաժանվել Դրագայից։ Թագաւորը համաձայնվեց։ Ապա օֆիցերները պահանջեցին, որ նա ստորագրէ գահից հրաժարվելու և Սերբիայից անյապաղ հեռանալու թուղթը։ Թագաւորը բորբոքվեց և աղաղակեց.—«Այդ բանը ես չեմ անի։ Դուք բոլորդ էլ պետական դաւաճաններ էք և ես ձեզ բոլորիդ բերդը կը նստացնեմ»։—«Այդ բանը չի լինի, ձերդ մեծութիւն», պատասխանեց գնդապետ Միշիչ։—«Զինուորներ,—աղաղակեց Ալէքսանդրը,—դուք ինձ դաւաճանեցիք»։ Եւ Թագաւորը ձեռքն առաւ զէնքը։ Դաւադիրները միանգամից մի քանի անգամ հրացանազարկ արին նրան, և Թագաւորն ընկաւ արիւնաշաղախ։ Գնդապետ Մաշին վազեց դէպի Թագուհին և սրի առաջին հարուածը հասցրեց նրան։ Թագուհին յարձակման ժամանակ պառկած էր անկողնում։ Ապա տեղի ունեցան մի չարք հրացանաձգութիւններ։ Թագաւորի և Թագուհու մարմինները պատշգամբից դուրս գցեցին բաղը. Թագաւորի գանգը պատռված էր։ Նա մեռաւ սարսափելի տանջանքներով առաւօտեան 4 ժամին։ Թագուհու մարմինը ծածկված էր սրի հարուածներով և ընկած էր մերկ մինչև հետևեալ օրը։ Ուրիշ տեղեկութիւնների համեմատ, պալատում յուսահատական դիմադրութիւն ցոյց տուեցին։ Այնտեղ տեղի ունեցաւ իսկական պատերազմ։ Թագաւորի գվարդիան կատաղութեամբ կռւում էր ներս խուժած օֆիցերների և զինուորների դէմ։ Նա համարեա ամբողջապէս կոտորվեց։ Մինիստր-նախագահ գեներալ Ցինցար-Մարկովիչ, լսելով հրացանաձգութեան ձայնը, տնից դուրս վազեց փողոցը։ Դուրս գալու ժամանակ նա շրջապատվեց զինուորներով։ Այն ժամանակ նա հանեց րէվօլվէրը։ Բայց իսկոյն հրացանազարկ եղաւ։ Պալատի առաջ սպանութեան ժամանակ կանգնեցրին զօրքեր և մի քանի թնդանօթներ։ Ամբողջ հետևեալ օրը զինուորներին գինի էին խմեցնում արքայական խոհանոցից։

—«Berliner Tageblatt» լրագրի խօսքով, արքայական զոյգը վերջերս մշտական երկիւղի մէջ էր ապրում։ Ալէքսանդր Թագաւորը և Դրագա Թագուհին հասարակական կարծիքի ճնշման տակ իբր թէ վճռել էին բաժանվել։ Թագուհին Լօնդօնի բանկում մի քանի միլիօն ունի ի պահեստ։ Մեծ դրամագլուխներ ունի և Ալէքսանդր Թագաւորը այդ բանկում։ Թագուհի Դրագայի ժառանգներ մնում են նրա քոյրերը։

—Զէմլինից հեռագրում են «Нов. Время» լրագրին. «Դաւադիրներից մէկից իմացայ հետևեալ մանրամասնութիւնները։ Օֆիցերները դիտաւորութիւն չունէին սպանել Ալէքսանդր Թագաւորին։ Նրանք եկան նրա մօտ պահանջելով յանձնել իրանց Դրագա Թագուհուն։ Անսպասելի դէպքերի չարքը նպաստեց աղէտին։ Թագաւորի դռնապանը հանգցրեց էլէկտրականութիւնը, և դաւադիրները մէկ և կէս ժամ մթութեան մէջ որոնում էին Թագաւորին։ Հէնց այդ պատճառով էլ այդքան զոհեր եղան երկու կողմից։ Գէնչիչ բացատրում է դաւադրութիւնը նրանով, որ Թագաւորը անձամբ վիրաւորում էր օֆիցերներին։ Նա իբր թէ ասեց, որ 5 դինարով իւրաքանչիւր օֆիցեր պատրաստ է ընդունել Լունէվիցին գահաժառանգ, ինչպէս ընդունեցին Դրագա Թագուհուն»։

—«Հաւասի Գործակալութեան» ներկայացուցիչը ուրբաթ օր խօսակցութիւն ունեցաւ Պարիզում ապրող իշխան Բօժիդար Կարագէօրգիեվիչի, Պետր Կարագէօրգիեվիչի հօրեղբօր որդու հետ։ Իշխան Բօժիդար յայտնեց նրան, որ միայն լրագրական հեռագիրներից իմացաւ Բելգրադի անցքերի մասին։ Ապա նա ասեց, որ այդ անցքերը ամենևին չը զարմացրին իրան. Նրանք Դրագա Մաշինայի հետ, հանգուցեալ Թագաւորի ամուսնանալու անխուսափելի հետևանքներ էին. «Իմ հօրեղբօր որդի Պետր Կարագէօրգիեվիչ ուսում է առել Սէն-Սիրի զինուորական դպրոցում, աւարտեց իր ուսման ընթացքը և մասնակցեց ֆրանսօ-պրուսական պատերազմին 1870—71 թւերին, որպէս օֆիցեր արտասահմանեան լէգիօնում։ Պատերազմից յետոյ նա էլի մի քանի տարի ծառայեց ֆրանսիական զօրքի մէջ. 1875 թւին իշխան Պետր Կարագէօրգիեվիչ իր հօրեղբայր Միխայիլի հետ մասնակցեց ապստամբութեան Բօսնիայում և Հերցեգովինայում։ Իշխան Պետր Կարագէօրգիեվիչի որդու, իշխան Գէօրգի Պետրօվիչի մասին, նա հաղորդեց հետևեալը. «Իշխան Գէօրգին գեղեցիկ, խելօք, չատ լաւ կրթված պատանի է։ Նա ուսում է առնում Ռուսաստանում, սիրված է ընկերներից և ուսուցիչներից։ Հայրը յաճախ այցելում էր նրան Ռուսաստանում։ Իմ հօրեղբօր որդին մշտական կապ է պահպանում իր պապի՝ Չերնօգօրիայի իշխան Նիկոլայի հետ, որը չատ սիրում է իր հանգուցեալ դստեր իշխանուհի Զօրկայի միակ որդուն»։

—Ամենից աւելի փաստական մանրամասնութիւններ Բելգրադի արքայական պալատում տեղի ունեցած գիշերային անցքերի մասին հաղորդում է «National Zeitung» իր հեռագիրների մէջ Բելգրադից և Զեմլինից։ Արքայական ննջարանը նմանվում է կռւի դաշտի։ Ապակիները ջարդված են, կոտրատված են պատուհանների փեղկերը, վարագոյրները պատառոտված, յատակը ծածկված է արիւնով։ Թագաւորի վերջին խօսքերն էին. «Զինուորներ, դուք ինձ դաւաճանեցիք»։ Թագուհու եղբայրները մեռնելիս գրկեցին իրար։ Դաւադրութեան պարագլուխ համարում են Գէնչիչին, Միլանի նախկին արքանեակին. Նա երեք ամիս առաջ կօմիտէտներ էր կազմակերպել երկրում ամեն տեղ և յարաբերութիւններ էր սկսել զօրքի հետ։ Լրագիրը յիշեցնում է Միլանի խօսքերը, որ գրել է նա մի մասնաւոր նամակում. «Թագաւորի ամուսնութիւնը գինաստիայի ինքնասպանութիւն է. Նրա անկումը այժմ ժամանակի և չատ մօտ ժամանակի հարց է»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

5 յունիսի

ՄԻՆՍԿ։ Փոքր ընդմիջումներով արդէն չորրորդ օրը չարունակվող յորդառատ անձրեւներից հեղեղվեց քաղաքի ամբողջ ստորին մասը։

ԼԻՊԷՑԿ։ Ջրերով և ցեխով բժշկվելու կարիք ունեցող հրէաներին թոյլատրված է գալ Լիպէցկ։ Եղանակը նպաստաւոր է։ Հիւանդներ անցեալ տարվանից չատ են եկել։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կայսերական բանկը իջեցրեց պաշտօնական դիսկօնտը 3½-ից 3%-ի։

ՍՕՖԻԱ։ Նաչէվիչի միսսիայի մասին մի քանի կարծիքներ կան։ Կառավարչական չրջաններում կարծում են, որ միսսիան վերջում, յամենայն դէպս, լաւ հետևանք կունենայ։—Տեղեկացնում են, որ հրոսակախմբերը նոր լուրջ ընդհարումներ են ունեցել թիւրքաց զօրքերի հետ Մակեդօնիայում։ Չէրնիի մօտ վօեվօդա Սատիր Տանազով երեք օր չարունակվող նշանաւոր կռիւ ունեցաւ, որի ժամանակ մեծ կորուստներ եղան. բացի դրանից ընդհարում եղաւ Ժէլևօում։ Մէկ ուրիշ պատերազմ ունեցաւ հրոսակախումբը Պրեզօվեանի մօտ, Օխրիդեան կազայում. Թիւրքերը կոտորեցին գիւղի բնակիչներին։

ԵՕԿՕՀԱՄԱ։ Զինուորական մինիստր Կուրօպատկին ճանապարհ ընկաւ Տօկիօից։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ 1888 թւի սահմանադրութեան մէջ փոփոխութիւններին հաւանութիւն տուեց սկուպշչինան 113 ձայնի առաւելութեամբ 3-ի դէմ, իսկ սենատը միաձայն։—Պատգամաւորութիւնը ճանապարհ է ընկնում Ժընէվ վաղը առաւօտեան և կը ներկայացնէ Թագաւորին 1888 թւի սահմանադրութեան փոփոխութիւնների մի օրինակը ծանօթանալու համար։ Թագաւորի Բելգրադ ժամանելուց յետոյ, որ սպասվում է չորեքշաբթի, նա ազգային ժողովի հանդիսաւոր նիստում կը ստորագրէ սահմանադրութիւնը և երդում կը տայ։

ԺԸՆԷՎ։ Սերբիական Թագաւորի պրօկլամացիան։ «Աստուծու ողորմութիւնը և ժողովրդի կամքը կանչեցին ինձ իմ նախահայրերի գահը։ Յայտարարում եմ, որ ենթարկվելով ժողովրդի վճռին, ես բարձրանում եմ այսօր սերբիական գահը։ Առաջին պարտաւորութիւնս եմ համարում վերառաքել Ամենաբարձրեալին չնորհակալութիւն Նրա ողորմութեան համար և յոյս եմ յայտնում, որ պետութիւնները կընդունեն իմ, օրինապէս կայացած, ընտրութիւնը։ Ես հաստատապէս վճռեցի տալ Սերբիային հանգստութեան և կարգի թուականը։ Տալիս եմ արքայական խօսք, որ կը յարգեմ բոլորի իրաւունքները և ամեն ջանք կը թափեմ, որպէս զի լինեմ սահմանադրական Թագաւոր, օրէնքի և իմ ժողովրդի բարօրութեան պահպանող։ Հրաւիրում եմ բոլոր հոգեւորականներին, պաշտօնատար անձանց և զինուորական հրամանատարներին պահպանել իրանց վարած պաշտօնները և յանձնարարում եմ նրանց բարեխղճաբար կատարել իրանց յանձնված պարտաւորութիւնները։ Յայտարարում եմ, որ անձնական բնաւորութիւն ունեցող բոլոր գործերը, որոնք տեղի են ունեցել անցած 40 տարիների ընթացքում բացառական հանգամանքների ժամանակ, մոռացութեան են տրվում։ Իւրաքանչիւր անկեղծ սերբ կը գտնէ իմ վարչութեան ներքոյ իր բարոյական և նիւթական չահերի անհրաժեշտ պաշտպանութիւն։ Իմ դինաստիայի դեվիզն է—«Սուրբ խաչի համար, մեր թանգագին ազատութեան համար»։ Այդ դեվիզով, որ չաղկապում է ինձ զօրքի և ուղղափառութեան հետ, բարձրանում եմ ես գահը, Պետր I, Սերբիայի Թագաւորս և աղերսում եմ Ամենաբարձրեալին թող առաքէ նա Իր ողորմութիւնը իմ ժողովրդին։ Ուղարկում եմ բոլորին արքայական ողջոյն»։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կառավարութիւնը աշնանը կը մտցնէ պարլամենտը նոր օրինագիծ ծառայութեան երկամեայ ժամանակամիջոցի մասին զօրքերում։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Անհիմն է համարվում այն տեղեկութիւնը, որ իբր թէ Նիշում և Սերբիայի ուրիշ տեղերում նկատվում է անբարեացակամ ընթացք դէպի իրերի ներկայ ընթացքը։

6 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունիսի 5-ին օրհնվեց Պետերհօֆում Թագաւոր Կայսրի և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնայի ներկայութեամբ կասպիական 148-րդ հետևակ գնդի եկեղեցին։

Բարձրագոյն հրամայված է Բարձրագոյն պալատում սուգ նշանակել քսան և չորս օրով։—Թոյլատրված է դադարեցրված «Волынь» լրագրի հրատարակութիւնը։

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱ։ Յունիսի 5-ին, սաստիկ ամպրոպի ժամանակ, գնդանման կայծակը ներս թռաւ մէկ տան կիսաբաց պատուհանից, քանդեց երեք վառարաններ, և անցաւ յատակի տակ. այրված են գիւղացի Խօխլօվ և երաժիշտ Գօլդբէրգ։

ԺԸՆԷՎ։ Ռուսաց եկեղեցում կայացաւ հանդիսաւոր մաղթանք ի պատիւ Պետր Թագաւորի, ներկայ էին ռուսաց ընդհանուր հիւպատոսը, փոխ-հիւպատոսը, չատ ռուսներ և սերբեր։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Վերջին օրերի ընթացքում Ուսկիւբում և Իստիբում կալանաւորված են 63 բօլգարներ, արձակված են 80 հոգի։ Թիւրքաց տեղեկութիւնների համեմատ, Շէմսի-փաշայի արշաւանքը դիմադրական ալբանացիների դէմ Մալիսէի չրջանում կատարված է բաւարար։

Օսմանեան բանկի դիրեկտոր Օբուանօ Բեռլինում կատարեալ համաձայնութեան հասաւ բաղդադեան հարցի վերաբերմամբ։ Վճռված է հիմնել վարչութիւն վեց դիրեկտօրներից, երեք գերմանացի և 3 ֆրանսիացի։ Բաղդադի երկաթուղու ընկերութեան ակցիօներական դրամագլուխը վերջնականապէս բաժանված է հետևեալ կերպով. 40% գերմանական սինդիկատին, 40% ֆրանսիականին, 10% Թիւրքիային և 10% Աւստրիային ու Շվէյցարիային։

ԺԸՆԷՎ։ Ժամանեց Թագաւորի զինուորական սվիտան, բաղկացած գնդապետ Պօպօվիչից, կապիտան Կօստիչից և պօրուչիկ Գրուիչից։ Կայարանում նրան դիմաւորեց Թագաւորի անձնական քարտուղարը։ Հիւրանոցում պատգամաւորութեան անդամները հագան համազգեստներ և գնացին Թագաւորի մօտ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

*) E. von Laveleye: „Dis Balkanländer“ հատ. II, եր. 1—7։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Փոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Փոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. (4 ժ.)։

Փոստատար գնացքը դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երեւան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երեւան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Փոստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալեքսանդրոպոլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երեւանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակի օրերից.

ԱՌԱՒՕՏԵՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութիւն, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՕՍՏՈՄՕՒԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. և մորթու հ. (էլեկտրաբուժ.)։

Գ. Ս. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբուժ) ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԷԲՐԱՒՈՒՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համաւբուժի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Օ. ԱՐՎԱՆԻՏԱԿԻ—ատամ. ծաղկախտ և բժշկական մորթամարդ. գիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Նախկին տարիների նման, մայիսի 15-ից ընդունում է հիւանդներին Կովկասեան հանքային ջրերում։

Հասցէն. Пятигорскъ, Верхній Бульваръ, д. Султанъ-Гирея. 9—10

ՀԱՐԵՒԱՒՑԻՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ

ԶԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ

(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւններ Պարսից ծոցի առեւտրի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի նշանաւոր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիւններ, գնում եւ վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Եւրոպա, դիւրամատչելի պայմաններով.—Հասցէն. Zeytoon B. G. Buchier Persian-Bulf. 98—100

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆ

Թիֆլիսի Հակա-ալկոհօլական ընկերութեան Հաւլաբարի բաժանմունքի Մուրաշկոի Թատրոնում,

Շաբաթ, յունիսի 7-ին

Հայ Թատերասէրները, բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. Ջաքէլի և պ. Ամօ-Խարազեանի

կը ներկայացնեն

I

Երկրորդ անգամ ժողովրդի խնդրանօք

ԱՍԼԱՆ-ԲԱԼԱՍԻ

Դրամա 4 գործ. փոխադ. Ա. Սարգարեանի։

II

ՍԻՐԱՀԱՐԸ ՍԵՂԱՆԻ ՏԱԿ

Վօդեվիլ 1 գործ. հեղ. Բ. Քամալեանի։

Սկիզբն է ճիշդ 8½ ժամին երեկոյեան։

Տեղերի գինը 10-ից մինչև 50 կոպէկ։

Խաղամիջոցներին կը նուագէ երաժշտական խումբը։ Թատրոնին կից գտնվում է բուֆէտ։ 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ամառս ընդունում է հիւանդներ Պեատիգորսկում։

Армянская ул.' д. Паджановой.

(Հ. ս. Հ.) 1—20

ՀՐԱՒԷՐ

Յունիսի 8-ին, կիրակի, ս. պատարագից յետոյ, 11 ժամին, Ջուղուբէթի ս. Աստուածածին եկեղեցում լինելու է ծխականների երկրորդ և վերջին ժողով երեցփոխի նոր ընտրութիւն կատարելու։ Ուստի սրանով խնդրում եմ նոյն եկեղեցու յարգելի ծխականներին՝ յիշած օրը և ժամին չնորհ բերել եկեղեցի՝ ընտրութեամբ մասնակցելու համար։

Թիֆլիսի հայոց եկեղեց. բ. մասի գործակալ

1—1 Ղեւոնդ քահ. Մամիկոնեանց

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ (Ղրիմցի)

ՄԻ ԼԱՐ

ռոմանը

եւրոպական ձայնագրութեամբ

Դիմել հեղինակին՝ Въ Харьковъ, Торговый переулокъ, д. № 3, кв. № 12. 1—3

Въ субботу, 7-го іюня, въ 8 час. вечера въ залѣ Военнаго Совѣта въ зданіи Штаба Кавказскаго Военнаго Округа

состоится

годовое собраніе членовъ Кавказскаго Отдѣла Императорскаго Русскага Географическаго Общества

по слѣдующей программѣ:

1) Чтеніе отчета о дѣятельности Отдѣла въ 1002-мъ году.

2) Назначеніе ревизіонной коммисіи.

3) Избраніе дѣятельныхъ членовъ,

4) Сообщеніе В. А. Соколова о восхожденіи на Большой Араратъ лѣтомъ 1902-го года, иллюстрированное туманными картинами.

Собраніе публичное; входъ для публики безплатный. 3—3

ԲԺԻՇԿ

Պ. Մ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

կազմում է խորհուրդներ տեղիս պրօֆէսօրների հետ՝ Վիէննա եկող հիւանդների համար։

Dr. Med. Paul Afrikian. Wien. VIII., Langegasse, 60, Thur 1. (Հ.) 19—35

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

շրջանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները թող բարեհաճէին դիմել հետևեալ հասցէով։

Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.

5—25 Փօղոս Սէֆէրեան

ԿՐԱՍՆՈՎՕԴՍԿԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Եկեղեցական երգեցողութեան արուեստին և պաշտօնակատարութիւններին հմուտ մի երիտասարդ ատենաւոր։ Պայմանների մասին դիմել քահանային կամ երէցփոխին։ 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԸ

հրաւիրվում են ազգային սեզոնի գործունէութեան մասին խորհրդակցելու ժողովարանի ամառային բնակարանում կիրակի, յունիսի 8-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին։

Խնդրվում է նաև նոր սիրողներին՝ որոնք կը ցանկանան մասնակցել այդ խմբի ներկայացումներին ապագայում՝ ներկայ գտնվել այդ խորհրդակցութեանը։ 2—3

Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ

Խմբագրութեամբ պատրաստվում են տպագրութեան համար

„ԼՈՅՍ“

ՍԵՂԱՆԻ (1 ր.), ԳԱՏԻ (50 կոպ.) և ԳՐՊԱՆԻ (20 կոպ.) ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ 1904 Թ.

Վիճակագրակ., գրականակ., գիտական եւ գեղարուեստ. հարուստ յաւելուածներով։

Աշխատակիցներն են՝ Անարմեան Ա., Ասաքելեան Հ., բժ. Արծրունի Վ., Ա—Դօ, Բաշինջաղեան Գ., բժ. Բուզուղեան Ա., Թումանեան Յով., Իսահակեան Աւ., Լէօ, Ծատուրեան Ա., ատամնաբոյժ Կաճկաճեան Ն., Ղազարեան Գ., Մալխասեան Ստ., Մանուէլեան Լ., ատամնաբոյժ Մակարեան Գ., Մեծատուրեան Գ., Յովհաննիսեան Տիգ., Նիկողոսեան Ն. քահ., Շիրվանզադէ, Չոբանեան Ա., Պռօշեան Պ., Ջամբազեան Զ., Սերովբեան Բ., Տէր-Մինասեան Արշ. քահ., Տէր-Միրաքեան Յովհ., բժ. Օհանեան Քր., Փափազեան Վրթ., դոկտ. Փաշայեան Կ., բժ. Քալանթարեան Լ., Ֆրանգեան Ե. և ուրիշները։

«ԼՈՅՍ»-ն իր չքեղ արտաքինով (բազմաթիւ պատկերներ) և բազմակողմանի բովանդակութեամբ լինելու է ամեն մի ընթերցողի խորհրդատու ընկերը, ամեն մի ընտանիքի սեղանի զարդը։

Այժմեանից գումարով գնողներին ձեռնտու զիջումն կը լինի։

Սեզանի օրացոյցում կը տպագրվեն նաև յայտարարութիւններ բոլոր լեզուներով. վճարը երեսը—(6×4=24 քառ. վերշօկ)—25 ր., ½ եր.—15 ր., ¼ եր.—8 ր., ⅛—5 ր.։

Դիմել՝ Тифлисъ. Троицкая 11. Е. Топчяну. Արտասահմանից՝ Tiflis. Troizkaia 11. E. Toptschian. Յայտարարութիւններ ընդունվում են նաև պ. Ս. Մարիկեանցի մօտ. Тифлисъ. Головинскій пр. 3, табачн. магаз. „Гаванна“. 3—10

Գանձակի Հայոց Հոգևոր Կառավարութեան

Առենի մէջ նշանակված է ԱՃՈՒՐԴ այս 1903 թւականի Օգոստոսի 25-ին և կրկնաճուրդ նոյն ամսի 29-ին՝ վարձով տալու համար Գանձակ քաղաքի երկրորդ մասումը գտնվող «Արափլու» անուանեալ քաղաքիս Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցուն պատկանեալ գետինը, որի տարածութիւնն է 534 դեսեատին 780 քառակուսի սաժէն։

Ցանկացողները մասնակցելու յիշեալ գետնի աճուրդին կարող են կարդալ պայմանների ծրագիրը Հոգևոր կառավարութեան դիւանատան մէջ առենական օրերը, 9—2 ժամին օրվայ։

Անրդախոսութիւնը սկսվելու է հինգ հարիւր հինգ րուբլի գումարից։

Անդամ հոգ. կառավարութեան՝

3—3 Հայոց Գանձակայ Մկրտիչ քահանայ Տէր-Յովսէփեան

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ՆԱԴԵԺԴԱ“

ծովային, գետային եւ ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան եւ գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։

ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՈՒԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը	1,650,000 րուբլի
Պահեստի դրամագլուխը	2,664,808 »

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 800 գործակալութիւններ եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին Ասիայի, Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Յանձնումն բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր ծախսեր ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Ապահովութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Ռիբինսկից մինչեւ Աստրախան եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (Սիբիրեան նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բաքւում եւ Կրասնովոդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, առագաստանաւերի, վագոնների և վագոն-ցիստերնների։

դ) Ապահովագրութիւն թանգագին իրերի և արժէքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են փոստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային փոստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի աւելի 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի «Նադեժդա» ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտեյսկի պրոսպեկտի վրա, № 10-րորդ տանը։

Լիազօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բաքւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվորցովայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆոն № 108 (Տ. ս. Կ.) 89—120

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 6 Іюня 1903 г. Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В.Ванкская ул.